

Мирослав ДНІСТРЯНСЬКИЙ, Ірина ЧАЙКА
Львівський національний університет імені Івана Франка

СУПЕРЕЧНОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ФУНКЦІЙ МІСТЕЧОК І СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ УКРАЇНИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

З огляду на функціональну взаємопов'язаність мережі поселень та системи адміністративно-територіального устрою суттєва трансформація нижньої та середньої ланки устрою в ході реформи уже спричинила значні зміни статусу та розміщення щодо адміністративних центрів багатьох сільських поселень, а також містечок України, до яких за демографічним потенціалом та функціональною близькістю доцільно віднести селища міського типу та міста людністю до 10 тисяч осіб [3, с. 99]. Якщо до реформи саме містечка виконували провідну роль у формуванні середньої ланки адміністративно-територіального устрою – адміністративних районів, адже становили більшість серед районних центрів (52%), то за її результатами 245 містечок втратили статус центрів адміністративних одиниць середньої ланки, й лише вісім містечок (чотири міста людністю до 10 тис. осіб (Березівка, Вижниця, Косів і Тячів) та чотири селища міського типу (Верховина, Голованівськ, Новоайдар, Кельменці) стали центрами нових адміністративних районів. Водночас достатньо суттєвою стала функціональна значущість містечок в реформованій нижній адміністративній ланці, адже тепер містечка становлять 33% від усіх центрів територіальних громад. Зокрема, центрами об'єднаних громад стало 73,6% від усіх малих міст, людністю до 10 тис. осіб, та 46,4 % селищ міського типу [1]. Але при цьому ситуація з виконанням містечками функцій центрів територіальних громад є помітною диференційована за регіонами. Так, у двох областях (Львівській та Харківській), які виділяються високою густотою містечок та значною їхньою часткою від загальної кількості міських поселень, саме містечка становлять половину і більше від усіх центрів територіальних громад. Найменше таких центрів у тих регіонах, де густота містечок є порівняно незначною (Черкаська, Запорізька області) або сільське розселення представлене багатолюдними поселеннями (Чернівецька область), які також мають потенціал для виконання функцій центрів адміністративних одиниць нижчого рівня.

Отже, серед містечок, які стали центрами територіальних громад, є поселення, які були в попередній адміністративній системі районними центрами, а тепер їхнє адміністративне значення знизилося, і поселення, які у попередній системі центрально-організаційних функцій не виконували, а отже їхній адміністративний статус підвищився. Відповідно перед цими поселеннями постали різні виклики й завдання. Одним з варіантів, який поєднав би вирішення таких непростих завдань, стала б передача значної частини функцій обласних адміністрацій в райони, а в територіальні громади низового рівня – більшості функцій колишніх районних центрів, забезпечивши при цьому інфраструктурні умови для виконання містечками-центрами нових територіальних громад всіх функцій обслуговування.

Так само за результатами адміністративної реформи суттєві зміни відбулися і в сільській місцевості. Якщо до реформи 10279 сіл (а це 36,2 % від усіх сільських поселень сіл) були центрами сільрад, то за результатами реформи лише 614 сіл стали центрами громад (а це 41,8 % від усіх центрів громад) [1]. Тобто адміністративне значення 9665 сіл знизилося, зате села-центри громад стали обслуговувати більші території, що за певних умов дасть їм змогу зміцнити свою економічну базу і стати новими полюсами соціально-економічного розвитку. Найбільша частка сільських громад характерна для регіонів з порівняно високою середньою людністю сільських поселень та невисокою густотою містечок (Закарпатська, Запорізька, Чернівецька, Черкаська, Рівненська області).

За результатами реформи зміцнилася податкова база сільських громад, хоча, як вважає

М. Барановський, добитися того, щоб більшість з них стали спроможними, так і не вдалося [2, с. 35]. Водночас суттєво змінилися особливості адміністративно-географічного положення сільських поселень України. Зокрема, помітною суспільно-географічною проблемою сільської місцевості стало суттєве зростання відстаней до центрів громад та до районних центрів, що в умовах незадовільного рівня транспортної інфраструктури й транспортного сполучення може створити різні соціальні незручності. Така ситуація особливо гостро може проявитися в північних поліських та деяких місцевостях півдня України. І що важливо: адміністративно територіальні зміни середньої та нижньої ланок так чи інакше приведуть до трансформації «поселенського рельєфу» України, що зумовлює необхідність попередження негативних наслідків, насамперед занепад віддалених сільських поселень та містечок.

Література:

1. Адміністративно-територіальний устрій України–Minregion // <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/>
2. Барановський М. О. Фінансова децентралізація в Україні: особливості становлення // Український географічний журнал. 2017. №4. С. 30 – 38.
3. Дністрянський М., Дністрянська Н. Стійкість та мінливість містечок Львівщини // Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія// За ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. - Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. С. 98 – 120.

Василь ФЕСЮК, / Зоя КАРПЮК

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ІНТЕГРАЦІЯ КІЛЬКІСНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ ДАНИХ, ГІС ТА ДЗЗ В ГЕОГРАФІЇ

Методи аналізу даних, геоінформаційні технології та методи дистанційного зондування Землі давно і плідно застосовуються в географічній науці для вирішення широкого спектру завдань, пов'язаних із дослідженням і моніторингом географічного середовища, наслідків впливу антропогенної діяльності, стихійних лих тощо. На сьогодні сформувались об'єктивні передумови для розвитку нового етапу – їх спільного використання в географії. Такими передумовами є:

- збільшення обсягу статистичної інформації, електронних карт та супутникових знімків (наприклад, обсяг інформації, що консолідується хмарною платформою для обробки супутникових знімків GoogleEarthEngine перевершив 100 пБт і щомісячно збільшується на 5 пБт), багато дослідників називають сучасний етап розвитку наукових досліджень етапом «Big Data»;
- удосконалення цифрових сервісів, які дають можливість працювати з великими об'ємами статистичної інформації, електронних карт та супутникових знімків (крім згаданої платформи GoogleEarthEngine, варто назвати EO Browser – хмарний сервіс від Європейського космічного агентства, який не лише надає доступ до знімків із супутників Sentinel-1, Sentinel-2, Sentinel-3, Sentinel-5P, Landsat, Envisat Meris, MODIS, Proba-V, GIBS, але й містить інструменти для отримання статистичної інформації зі знімків, її аналізу тощо);
- поява і розвиток датасетів, які вже спеціально призначені для інтеграції Big Data, ГІС і ДЗЗ (наприклад, GlobalForestChange).

Не стоїть осторонь цих процесів і Україна. Зокрема, українські фахівці протягом останніх років здійснили практичні кроки на шляху широкомасштабного запровадження в Україні ідеології системи систем GEOSS та європейської програми COPEERNICUS. З 2016 року почалося створення європейського дослідницького простору (ERA) в області космічного моніторингу, а з 2018 року започатковано структуру EuroGEOS, в яку входять і представники України [1].

На сьогодні йде мова про модернізацію статистичної звітності шляхом визначення